

FARKAS DÁNIEL

A világ legmagasabban fekvő Petőfi tere és a magyar kulturális diplomácia

A bolíviai főváros, La Paz északkeleti részén, körülbelül 3685 méterrel a tengerszint felett helyezkedik el a világ legmagasabban fekvő, Petőfi Sándorról elnevezett tere. A teret, amelyet ma nem „Plaza” azaz köztér, hanem „Cancha”, sportpálya néven jelölnek, nemzeti költőnk mellszobra díszíti (kisebb megszakítással) 1973 óta. Latin-Amerikában nem teljesen egyedülállóak a magyar, illetve magyar vonatkozású köztéri emlékek, többnyire a magyar emigráns közösségek letelepedésének nyomvonalát követve. Quitóban egy Ferencz Béni-féle, szintén 1973-ban felállított egészalakos Petőfi-szobrot találhatunk,¹ Limában pedig Ébner Lajos emigráns magyar művész szobrai 1947 óta díszítik Miraflores negyed egyik legrepresentatívabb közterületét, az Alfredo Salazar teret.² A Petőfi-tér ehhez képest mégis kivételes, ugyanis a létrejötté és az első, mára már elveszett Vigh Tamás-féle mellszobor felállítása nem a magyar emigrációhoz, hanem az államszocialista korabeli kultúrdiplomáciához kapcsolódik. Jelen írásban a tér elnevezésének és az eredeti mellszobor felállításának körülményeit kívánom bemutatni a magyar–bolíviai kapcsolatok és a bolíviai emlékezetpolitika kontextusában. Először röviden felvázolom, hogy a magyar–bolíviai kapcsolatok milyen időszakokat éltek, és a bolíviai magyar nagykövetségnek ekkor hol volt a helye a magyar latin-amerikai diplomáciai külképviseletek térképén. Ezek kontextusában értelmezem, hogy mi volt a szerepe a két ország kapcsolatában a kulturális diplomáciának, és miért került erre kiemelt hangsúly a szobor felállításának időszakában. Ezután a La Paz-i Petőfi tér épített környezetét tárgyalom, meghatározva, hogy az adott pillanatban milyen emlékezetpolitikai és városfejlesztési térben helyezték el a szobrot. A kontextus átfogó felállítása után ismertetem az emlékmű és a tér létrejöttének történetét. Ezután az emlékmű további történetéről, a bolíviai magyar nagykövetség kortárs kulturális tevékenységéről és a tér létrejöttéről, a szoborral kapcsolatos kulturális kampány magyar–bolíviai kapcsolatokra gyakorolt hatásáról fogok adalékokat közölni.

¹ „Petőfi-ünnepségek határainkon túl” *Petőfi népe*, 1973.03.13., 3.

² Életrajzát lásd: María SCHOLTEN DE D’EBNER: *Lajos d’Ebner, Retrospectiva*, Instituto Nacional de Cultura del Perú, Lima, 1983.

Magyarország és Bolívia kapcsolatai a Petőfi-tér létrejöttének időszakában

Magyarország és Bolívia kapcsolatai kifejezetten a hidegháború kontextusában létrejött kapcsolatok. Az Osztrák-Magyar Monarchia a bolíviai Oruro városban egy elsősorban délszláv diplomaták által vezetett konzulátust tartott fenn,³ a két világháború között pedig 1926-os öngyilkosságáig⁴ Hoffman Géza kereskedő volt Bolívia budapesti tiszteletbeli konzulja,⁵ míg Magyarország érdekeit 1924-től Olaszország képviselte egyéb más latin-amerikai országokkal együtt az andoki köztársaságban.⁶ Ezek azonban nem jelentettek lényegi interakciókat a két ország között. Mindez 1945 után radikálisan megváltozott. A Magyar Népköztársasággal a Bolívia geopolitikai mozgásterét bővíteni kívánó Victor Paz Estenssoro-féle kormány 1952–1953 folyamán felvette a diplomáciai kapcsolatokat.⁷ A bolíviai magyar külképviselet, amelyet 1962-ben alapítottak,⁸ majd 1971-ben nagykövetségi rangra emeltek,⁹ egy kisebb külképviselet volt a többi latin-amerikai magyar követséghez képest. Átlagos létszáma körülbelül 5–6 főre rúgott, a helyi alkalmazottakat is beleértve. Jelentőségét sokáig létezésének ténye adta: ez volt a másodikként létrehozott magyar külképviselet Latin-Amerikában. Bolívia sokáig nyitott volt a keleti blokkra, ez a folyamat kisebb megtorpanásokkal egészen 1971-ig tartott.¹⁰ Ebben azonban antikommunista rezsim került hatalomra az 1971. augusztus 21-i puccs után Hugo Banzer Suárez ezredes vezetésével.¹¹ Ekkor kettős helyzet alakult ki a szocialista országok viszonylatában, mint azt korábban ugyanezen folyóirat hasábjain már érintettem.¹² Egyfelől a rezsim nyíltan és hangsúlyozottan antikommunista volt. Ennek megfelelően a szocialista országok nagykövetségei gyakran álltak a rendszer célkeresztjében, mint ellenséges hatalmak képviselői. A puccs alatt a szovjet követség telefonkábelét elvágták, az épületre lövéseket adtak le, a kereskedelmi képviseletük irodáját Molotov-koktélos támadás érte.¹³ 1972 májusában ugyanezen képviselet számos diplomatáját utasította ki az andoki ország.¹⁴ A magyar nagykövetség kényes helyzetére jellemző, hogy a nagykövetség alkalmazásában állt a

³ TORBÁGYI Péter: Magyar vándormozgalmak és szóránnyközösségek Latin-Amerikában a második világháború kitöréséig, Szeged, Phd-értekezés, 2007, 255.

⁴ „Öngyilkos lett Hoffman Géza terménykereskedő, Bolívia konzulja” *Budapesti Hírlap* 1926.08.03, 8.

⁵ „Változás a konzuli karban” *Budapesti Hírlap* 1914.07.12., 9.

⁶ „Kik képviselik külföldön a magyar államot?” *Szózat* 1925.10.10, 7.

⁷ HORVÁTH Emőke: “Foreign Relations between Hungary and Latin America in the Early Years of the Cold War (1947–1959)” *East Central Europe* Vol. XLIX, 2022/1, 1–22, 13.

⁸ MNL OL Küm XIX-J-1-J TÜK iratok, 1952–1964, Bolívia, 1. doboz, 13. tétel, 004400 sz. irat.

⁹ MNL OL Küm XIX-J-1-J TÜK iratok, 1970, 25. doboz, Bolívia, 00557/4. sz. irat.

¹⁰ Az 1971 előtti pro-szovjet külpolitikai időszakhoz ld: James DUNKERLEY: *Rebellion in the Veins. Political Struggle in Bolivia, 1952–82*, London, Verso, 161–197.

¹¹ A puccshoz: DUNKERLEY: i.m. 198–200.

¹² Farkas Dániel: “Barátságos és barátságtalan katonatisztek – az 1973-as chilei puccs és a szovjet diplomácia stratégiái Latin-Amerikában” *Orpheus Noster* Vol. XVI, 2024/1, 104–113.

¹³ A szovjet követség ezzel kapcsolatos hivatalos panaszát lásd BO MRE AYBI.EM-5890, 256. sz. irat.

¹⁴ MNL OL Küm XIX-J-1-J TÜK iratok, 1972, 23. doboz, Bolívia, 002607 sz. irat.

moszkva-barát Kommunista Párt főtitkárának felesége, Maria Sattori, miközben a férje, Jorge Sattori Ribera a Banzer-rezsim internálótáborában raboskodott.¹⁵

A szocialista országok képviselteinek helyzete mégsem volt kritikusan nehéznek mondható. Teljes követségek kiutasítására nem volt példa a korábbi időszakokkal ellentétben. A rezsimnek, pontosan azért, hogy ezt az antikommunizmusát stabilizálhassa, minden gazdasági segítségre szüksége volt. A korábbi Torres-kormány alatt a latin-amerikai gazdasági terjeszkedésre törekvő szovjet blokkbeli országok számos hitelt ajánlottak fel Bolíviának. A Banzer-rezsim a szocialista ideológiai befolyás ellenzése mellett kapva kapott ezeken a nem is jelentéktelen mértékű lehetőségeken. Az Egyesült Államok a Banzer-rezsim első hat hónapja folyamán összesen 22 millió dollár gazdasági segínyt nyújtott az országnak, és további 25 milliót helyezett kilátásba.¹⁶ A szocialista országok természetesen kamatokkal is bíró hitelként, és általában konkrét áruk megrendelésére nyújtottak forrásokat, de még ezzel a kitéttel is jelentősnek nevezhető a szovjetek által kínált 27,5 millió dolláros¹⁷ és a magyarok által ajánlott 6 milliós hitelkeret¹⁸ a Bolívia számára rendelkezésre álló külföldi források között.

A kettős helyzetben felértékelődött az ideológiailag semleges, de az államközi kapcsolatokat mégis megfelelően ápoló kulturális diplomácia szerepe. Az európai magaskultúra termékeire a latin-amerikai államok hagyományosan fogékonyak voltak, és ezt a szocialista államok diplomáciája is jól kihasználhatta. Magyarország első, Bolíviában nagy érdeklődést kiváltó nyilvános diplomáciai kampánya is ilyen-kulturális jellegű volt 1954 tavaszán és nyarán. Ekkor fényképkiallítást, valamint filmeket hoztak az akkor még csak Buenos Aires-ből átutazó magyar diplomaták.¹⁹ Az 1950-es évek végén, amikor a magyar Külügyminisztérium még nem volt hajlandó megnyitni egy bolíviai követséget, a buenos aires-i képviselőt ugyanilyen kulturális eseményekkel hidalta át a kérdéses problémákat. A bolíviaiak a Banzer-időszakban is nyitottak voltak a szocialista államok médiamegjelenéseire. A szovjet nagykövet már 1971 november 7-én közzétehetette a „Nagy Októberi Szocialista Forradalom”-ról szóló megemlékező szövegét a *HOY* című folyóiratban, ahol a békés egymás mellett élés elvét és a Szovjetunió jelentős pénzügyi segítségnyújtását hangsúlyozta.²⁰ Róbel Sándor la paz-i nagykövetség első beosztottja és kulturális attaséja, aki 1972–1975 között teljesített szolgálatot, így fogalmazott: „Kultúra és sajtó volt a tevékenységi területem... hiszen az ember mit mást tudott csinálni.”²¹ Ez is utal a kulturális diplomácia kiemelt szerepére a szocialista országok követségeinek adott helyzetében, ahol más tevékenységi körök be voltak határolva.

¹⁵ BO MRE AYBI.EM-5895, M.24/72 sz. irat.

¹⁶ Foreign Relations of the United States (FRUS) 1969-1976, American Republics, Vol X. 110. sz. irat.

¹⁷ MNL OL KÜM XIX-J-1-J TÜK iratok, 1971, 29. doboz, Bolívia, 002894. sz. irat.

¹⁸ MNL OL KÜM XIX-J-1-J TÜK iratok, 1971, 29. doboz, Bolívia, 003164/2 sz. irat.

¹⁹ MNL OL KÜM XIX-J-1-k Admin iratok, Bolívia 1952-1964 1. doboz, 0991/2 sz. irat.

²⁰ “Mensaje del Embajador de la URSS en Bolivia” *HOY* (La Paz, Bolívia) 1972.11.07.

²¹ Interjú Róbel Sándorral, 2023.05.17.

Ebben a diplomáciai szituációban találkoztak a La Paz-i nagykövetség elgondolásai a Petőfi Sándor születésének 150. évfordulóján tartott emlékévvvel. Az államszocialista rendszer által „haladó szelleműnek” tartott költő emlékévének megünneplése országos kampány keretében valósult meg, amelyet a költő emlékét őrző kulturális befektetések – könyvtárak, emléktáblák, tanulmányi versenyek – finanszírozása jellemzett.²² Az új, Petőfiről elnevezett szimbolikus terek egy állami program keretében nyertek el Petőfi-szobrokat. Vígh Tamás szobrászművész – ahogy Vekerdi Tamás fogalmazott, a „portré értő mestere”, már 1970-ben készített egy Petőfi-mellszobrot a Margitszigetre,²³ a fotók alapján ennek másolata volt az eredeti La Paz-i szobor. Ilyen módon találkozhatott a La Paz-i követségi igény az országos magyar kultúrkampánnyal.

Hogy ismét Róbel Sándort idézzük: „Magyarországról felajánlottak nekünk egy mellszobrot. Elmentem a polgármesterhez. Mondta, hogy van három tér, aminek nincs neve, ha valahova felhúzzuk, elnevezik róla a teret. Megkerestem a Petőfi ügyvel a művelődési minisztérium főigazgatóját. Lelkes volt, bár fogalma sem volt arról, ki az a Petőfi... Kiválasztottuk a felvonulási térhez legközelebb lévő teret”.²⁴

Itt láthatjuk, hogy a politikailag semleges megközelítésnek jó eredménye volt a helyszínen, ahol a döntéshozóknak csak annyi volt a lényeges tényező, hogy Magyarország, mint fejlett európai állam, hozzá akar járulni La Paz szépítéséhez egy ingyenes szoborral. A kulturális diplomáciai megközelítés itt is gyors sikert aratott. Az interjúban pedig felbukkannak azok a tényezők is, amelyek befolyásolták a szobor elhelyezését. Az egyik a tény, hogy voltak névtelen terek La Pazban. Ez rámutat a helyi városfejlődés folyamatára, amely nélkülözte a rendszeres központi irányítást, ezáltal lehetővé téve társadalmi szervezeteknek, vagy akár esetünkben külföldi követségeknek, hogy kezdeményezőként lépjenek fel ezen közterületek kulturális tartalmának feltöltésére. A másik fontos tényező, hogy egy felvonulási tér közelében helyezkedett el. Ez kapcsolódik Bolívia 20. századi politikatörténetének és emlékezetpolitikai jelenségeinek a formálódásához. A következőkben ezeket a tényezőket szeretném bemutatni.

²² „...költő volt, ő volt a költő...” Petőfi Sándor születése 150. évfordulójának ünneplése 1973-ban. mnl.gov.hu/mnl/keml/hirek/kolto_volt_o_volt_a_kolto_petofi_sandor_szuletese_150_evfordulojanak_unneplese_1973 (Letöltve: 2024.11.07)

²³ VEKERDI László: *Vígh Tamás*, Budapest, Corvina, 1983, 51.

²⁴ Interjú Róbel Sándorral, 2023.05.17.

*Miraflores negyed és a Plaza Villarroel a Petőfi-tér közelében:
a bolíviai emlékezetpolitika új súlypontja*

A tér, amelyet végül Petőfi térnek neveztek el, Miraflores kerület keleti részén helyezkedik el, a Barrio Gráfico (hagyományos bolíviai szóhasználatban kb. nyomdásznegyed)²⁵ városrészben. Miraflores La Pazon belül egy relatíve „új”, szinte teljes egészében a XX. század folyamán beépült, tudatosan megkonstruált városi régió volt. A város 1548-as alapítása óta relatíve szervesen fejlődött a kicsi városközpontból, amely az Andok fennsíkjának egy szélvédett völgyében fekszik. Miraflores ennek a fővölgynek egy mellékvölgye. A huszadik században a város, miután a világ legmagasabban fekvő fővárosává vált, folyamatosan és egyre rohamosabban terjeszkedett. A szabályozatlan terjedésben érdekes színfolt volt Miraflores gondosan megtervezett és megkonstruált negyede. Emilio Villanueva, a város főépítésze 1929-es nyilatkozata szerint az ipari negyedet részletes, logisztikai, földrajzi és időjárásbeli tényezők figyelembevételével helyezték Miraflores negyed északkeleti csücskére, a „Caiconi zónába”.²⁶ A zóna az uralkodó szélirány alatt feküdt, tehát az ipari tevékenység melléktermékei, por, füst, zaj nem sodródott a város felé a széllel. Itt Villanueva szerint nagyobb sík területek is elhelyezkedtek, amelyek lehetővé tették gyárak elhelyezését is. Ráadásul mindez a város széléhez legközelebb, a Yungas felől beérkező vasút vonalában feküdt, ezáltal lehetővé téve elméletben, hogy a logisztika ne érintse a városnegyed többi részének nyugalmaát. A racionalitás jegyében az ipari negyed mellett kijelölték a munkások lakónegyedeit is a lehető legközelebb. Valószínűleg ilyen módon lett a neve „nyomdásznegyed” annak a városrésznek, ahol később a Petőfi-tér elterült. A már az 1920-as években létező tervekhez képest a város adott része nagyon lassan épült meg, tekintve, hogy Bolíviát a gazdasági világválság, az 1932-35-ös chacói háború, majd egyre súlyosabb társadalmi felfordulások sújtották a következő időszakban. Az 1950-es évek elejére népesült be a terület igazán, éppen ezért aztán az új, modernista városnegyed kiváló célpontja lett az 1952-es bolíviai forradalom után új emlékezetpolitikai regisztert teremteni kívánó „nemzeti forradalmi” rendszernek.

Az 1952-es forradalom, miközben az adott pillanatban rendkívül megosztó volt, a bolíviai emlékezetpolitikában szinte teljes egészében konszenzusos tárggyá vált. Fontos leszögezni, hogy ez elsősorban magát a forradalmat és az általa elindított társadalmi folyamatokat illeti, nem pedig a forradalmat végrehajtó politikai erőt, az MNR pártot (Movimiento Nacionalista Revolucionaria, Nemzeti Forradalmi

²⁵ Lásd a szó használatát az egész nyomdászközösségre nézve pl. Waldo Alvarez ESPAÑA: *Los gráficos en Bolivia: historia de la organización y luchas de los trabajadores de este sector social*, La Paz, 1977, Renovación. A nyomdászok kiemelt szerepe a bolíviai munkásmozgalomban annak köszönhető, hogy az ipari munkásság csak nagyon lassan alakult ki, így ez a relatíve alacsony számú, de jól szervezett és informált munkásréteg kiemelt szerepet tölthette be. Ld. erre nézve: Guillermo LORA: *Historia del movimiento obrero boliviano 1900–1923*, La Paz, Los Amigos del Libro, 1997, 24–33.

²⁶ „La urbanización de Miraflores fue el tema de su conferencia” *La Razón*, 1929.08.18.

Mozgalom). A párt egy erősen nacionalista, egyesek szerint már-már a Harmadik Birodalom felé hajló mozgalomként indult 1939-ben. A zsidóság 1939-es bolíviai bevándorlása alatt számos visszaemlékezés említi, hogy hevesen antiszemita cikkek jelentek meg *La Calle* (Az Utca) című pártlapjában.²⁷ „Pro-náci” reputációját különösen felerősítette, hogy 1943 decemberében egy katonai szervezettel, a RADEPA (Razón de Patria – magyarul: a Haza Érdeke) csoporttal közösen átvette a hatalmat, és erősen konfrontálódott a kortárs, alapvetően pro-szovjet és így a második világháború alatt egyúttal Amerika-barát baloldallal, miközben szövetségese, a katonai rezsim politikai gyilkosságokat hajtott végre baloldaliak ellen, és jó kapcsolatokat ápolt a Berlinnel a kontinens többi részéhez jóval barátságosabb kapcsolatokat fenntartó²⁸ Perón-féle argentin rezsimmel. A RADEPA-MNR szövetség 1946. júliusi bukása így az „antifaszizmus győzelmeként”²⁹ értelmeződött a bolíviai közéletben. Mindeközben azonban az ipari munkásság és a földművesek korporatív szervezetei kicsúsztak a baloldal és a hagyományos elit kezéből, és az MNR-el koalícióban valósult meg az adott társadalmi helyzetben jelentős jogkiterjesztést és szociális intézkedéseket hozó 1952. április 6-ai forradalom. Az MNR ezután 12 évig, René Barrientos tábornok 1964. novemberi hatalomátvételéig³⁰ ellenőrizte az országot. A tábornok maga is igyekezett az 1952-es eseményekhez pozitívan viszonyulni, hagyományosan a „Revolución Restauradora”, tehát „Helyreállító Forradalom” nevet adta forradalmának, miközben a történettudomány többnyire katonai puccsként emlékezik meg róla. Itt láthatjuk, hogy a forradalom öröksége pozitívan, míg maga az MNR negatívan jelenik meg. Ezt elsősorban az a jelenség okozza, hogy az 1952-es forradalom után bekövetkezett a „tömegpolitizálás” korszaka Bolíviában. Ehhez pedig minden politikai erőnek bizonyos viszonyrendszert kellett kialakítania. A Barrientos uralmát követő Ovando 1969-ben is erőteljesebben a szociális szervezetekkel alakított ki szövetséget, utódát, Torres tábornokot pedig egyenesen a szakszervezetek „emelték a trónra”, miután Rogelio Miranda tábornok 1970. október 6-ai puccsa közben tömeges tiltakozások robbantak ki egy progresszívabb vezetőt követelve. Még a hagyományosan szélsőjobboldalinak nevezett Hugo Bánzer Suárez tábornok 1971. augusztus 17-i puccsa is a Nemzeti Forradalom örökségére hivatkozott, annál is inkább, mert a tábornok koalíciójában ismét helyet foglalt az MNR, a forradalmat eredetileg kirobbantó párt vezetősége. Az MNR maga 1985-ben – bár utoljára – még választást is képes volt nyerni a katonai rezsimet követő demokratikus időszakban.³¹

²⁷ Herbert S. KLEIN: *Parties and Political Change in Bolivia, 1882–1952*, 308, 337.

²⁸ Luis Alberto ROMERO: *A History of Argentina in the Twentieth Century*. University Park, Penn State University Press, 2022, 93–95.

²⁹ Glenn J. DORN: *The Truman Administration and Bolivia: Making the World Safe for Liberal Constitutional Oligarchy*, University Park, Penn State University Press, 2015, 51.

³⁰ FIELD, Thomas C. Jr.: *From Development to Dictatorship: Bolivia and The Alliance for Progress in the Kennedy Era*, Ithaca, Cornell University Press, 2014, 270–316.

³¹ Robert R. BARR: „Bolivia: Another Uncompleted Revolution”. *Latin American Politics and Society*, Vol. XLVII, 2005/3, 74.

A lényeg, hogy egy heterogén pártról van szó, amelynek legfontosabb hívószava a nemzeti szuverenitás és az akkor az őslakosok és fehérek kasztjaiból álló társadalom egyesítése. Konkrét hősei a szerintük a nemzeti forradalom győzelmét megelőlegező, a katasztrofális 1935-ös chacói háborús vereséget követően hatalomra jutott progresszív katona-diktátorok: 1937–1939 között kormányzó Germán Busch, akinek a szobra ma is a negyedet kettészelő sugárút közepén helyezkedik el, és az 1943–1946 között irányító Gualberto Villarroel, akinek a hamvai a sugárút végén levő nemzeti panteonban fekszenek Busch-éval együtt. Ez a kérdéses felvonulási tér, a Plaza Villarroel. A panteon maga szintén a nemzet egységét jelképezi, domborművén a földművesek, a parasztok és a katonák együtt küzdenek egy új Bolíviáért.

Ennek megfelelően az 1971 utáni rezsim számára is lényeges hely volt Miraflores kerület és emlékezetpolitikai kulcshelyei. Mi több, Mercedes Bernabé Colque bolíviai történész szerint a hadsereg számára még emelkedett is a tér értéke, mint a forradalom emlékét őrző szimbolikus terület, amely egyúttal egy katonatiszt nevét viseli.³² A területre vezető sugárúton a Revolución Restauradora vezetője, Barrientos tábornok állíttatta fel Busch elnök, a forradalom másik klasszikus előfutárának szobrát. A tér neve szintén a forradalom egyik, már tárgyalt katonai előfutárához kötődik, ezenkívül alkalmas nagyobb szabású felvonulások tartására, amia katonaság erődemonstrációja számára lényeges volt. A hadsereg főparancsnoksága is relatíve közel, Miraflores és Sopocachi negyed határán helyezkedik el, így egy ilyen gyorsan elérhető szimbolikus teret képez. Bernabé Colque kutatásaiból tudjuk, hogy az 1972-es függetlenség napi (augusztus 6.) parádé a korábbiaknál lényegesen nagyobb volt.³³ Így mindenképpen egy, az adott történelmi pillanatban fontos szimbolikus tér mellett foglalt alkalmas helyet magának a magyar nagykövetség a maga Petőfi-mellszobrával.

Összefoglalva tehát Miraflores negyed a korszakban hevesen terjeszkedő La Paz még kevésbé rendezett része volt, amelyet az adott pillanatban az 1970-ben hatalomra jutott bolíviai rezsimemlékezetpolitikai tér kialakítására használt fel. Részen a gyors fejlődés által kínált lehetőségek – a közterületek hiányzó neve, részben az emlékezetpolitikailag releváns elhelyezkedés miatt is esett a választás a Barrio Gráficoban elhelyezkedő térre, hogy Petőfi nevét és egy Petőfi-szobrot hordozzon.

A La Paz-i Petőfi tér létrejötté és a magyar kulturális diplomácia 1973-ban

Ami a szoboravatás diplomáciai felhasználását illeti, alkalmas volt más fontos kapcsolatok kiépítésére is. A szobor felavatása előtt sor került egy Petőfi-emlékbizottság felállítására is 1972 novemberében.³⁴ Ennek tagjai elsősorban olyan köztiszt-

³² Mercedes BERNABÉ COLQUE: "Los destinos degradados de la revolución boliviana: el monumento al MNR, de mausoleo a centro de torturas (1964–1982)" *Revista Ciencia y Cultura* 2012/29, 193–194.

³³ BERNABÉ COLQUE i. m. 196.

³⁴ MNL OL KÜM XIX-J-1-k Admin iratok, 1972, 10. doboz, Bolívia, 528–22 sz. irat.

viselők voltak, akik valamilyen kapcsolatban álltak az irodalommal és kultúrával. Így lett tagja a bizottságnak Raul Botelho Gozálves és Mario Arancibia Herrera, Walter Montenegro, Oscar Rivera Rodas írók, Miguel Angel Flores és Alcira Cardonas újságírók. A képzőművészeket Marina Nunez del Prado szobrász képviselte. Az állami szféra kulturális képviselőire is figyeltek, az oktatási minisztérium főosztályvezetője, Benjamin Saravia Ruelas is tagja lett a bizottságnak. A külügyminisztériumot helyettes államtitkári szinten kérte fel először a követség, később az intézmény Raul Botelho Gozalves főigazgatót³⁵ delegálta a bizottságba. Walter Montenegro íróról ráadásul tudható, hogy a kormánykoalíció tagjaként egy a már említett MNR párthoz közel álló értelmiségiről van szó. Ilyen módon a szocialista követség kulturális programokkal sikeresen érintkezett kormányhoz közelebb álló körökkel is. Az oktatási minisztériummal kapcsolatosan fontos még megjegyezni, hogy fontos kapcsolatuk volt a magyarokkal az ösztöndíjak elosztása révén. A magyarok 1962 óta fennálló ösztöndíjprogramja ekkorra már több tucat bolíviai fiatalnak adott lehetőséget, hogy Magyarországon tanuljanak főleg műszaki és orvosi pályán. A külügyminisztérium a hidegháborús feszültségekkel tisztában volt, és rossz szemmel nézte a program 1971 utáni fenntartását is,³⁶ de egészen 1974-ig nem jártak sikerrel. 1972-ben is rendben lezajlott az éves felvételi és a diákok kiutazása. Az oktatási minisztérium láthatóan fontosabbnak tartotta a magyar források konkrét, diákok számára is hasznosítható igénybevételét a szocialista partnerétől való elvont, hidegháborús célú elzárkózás helyett.

A Petőfi-emlékbizottság annak ellenére problémamentesen működött, hogy a bolíviai állam kapcsolatai a Kommunista Párttal időközben ismét kritikussá váltak, miután kommunista foglyok tömegesen törtek ki egy a Titicaca-tó partján fekvő börtöntáborból, és menekülteka tapon át Peruba, majd onnan Limán keresztül Kubába. La Paz kulturális életét a helyzet politikai implikációi ellenére sem zavarta meg egy rendészeti krízis.

A magyar nagykövetség készülő akciója a magyar sajtóhoz is eljutott, amely így fel tudta mutatni a Petőfi-emlékév valóban globális jellegét. A készülő szoborról többször is megemlékeznek, valamint egy ízben egy Petőfi-emlékbizottsági ülésről is készült gyorshír.³⁷ A program így a magyar külügyminisztérium kulturális tevékenységének és ennek kiterjedt jellegének belföldi, magyarországi felmutatására is alkalmas volt, nem is beszélve a magyar kultúra világjelentőségének érzékeltetéséről.

Ami az államközi kapcsolatokat illeti, a szoboravatás időpontja közelébe időzítték három fontos kereskedelmi utazó, két MEDICOR és egy NIKEX delegátus érkezését.³⁸ A MEDICOR delegátusai újabb üzletek megkötésére érkeztek, míg a NIKEX egy lehetséges ólvasztóval kapcsolatos tárgyalásokra jöttek. Úgy tűnik,

³⁵ BO MRE AYBI.EM-5895, 184. sz. irat.

³⁶ Lásd a budapesti bolíviai ügyvivő negatív hangú jelentését BO MRE AYBI.EM-5961, iratszám nélkül, 1971.12.20.

³⁷ „A nap hírei” *Magyar Hírlap* 1973.01.22, 13.

³⁸ MNL OL Küm XIX-J-I-k Admin iratok, 1972, 10. doboz, Bolívia, 528–22 sz. irat.

hogy ez alkalmas volt arra, hogy egy helyen, egy időben koncentráltan reprezentálják a nyilvánosság számára a magyar–bolíviai kapcsolatok legfontosabb szereplőit, jellemzőit, a kulturális és a gazdasági diplomáciát összekapcsolva. Egy, a bolíviai magyar képviselethez képest egészen népes, hatfős magyar delegáció vehetett így részt az eseményen.

Maga a szobor felavatása 1973. március 15-én zajlott le, a városi és az országos sajtó is tudósított az eseményről. Az egész eseménynek még egy érdekes, a korszak politikai hangulatára jellemző következménye is volt. A legnagyobb országos napilap, az *El Diario* karikaturistája másnap Petőfi témájú karikatúrával jelentkezett, bizonyos kormánykritikára használva ki a helyzetet. A képen egy, a valódi szoborra még csak formájában sem hasonlító Petőfi-szobor előtt álló karakter kérdezi, hogy „a bolíviai költők mit kapnak?”³⁹

Minden jel szerint nem egy Magyarország elleni kritikáról van szó, hanem egy elsősorban városon belüli vitáról az infrastrukturális fejlesztések kapcsán. Az *El Diario* azonban egy La Paz-i, felső középosztálybeli napilap volt. Az ott dolgozóknak lehetőségük volt bizonyos kritikát megfogalmazni, és annál inkább, hogyha egy kisebb jelentőségű kérdésről volt szó. A karikaturista infrastruktúrát célzó mondanivalóját

³⁹ “Apuntes” *El Diario*, 1973.03.16., 2. Köszönet Róbel Sándornak, hogy felhívta a karikatúrára a figyelmemet.

bizonyítja a Petőfi-teret illető rajzát közvetlenül követő alkotása is. Március 17-ei rajza az *El Diario* lapjain⁴⁰ egy városfejlesztéssel kapcsolatos prioritási listát író figurát ábrázol, aki a lista szinte minden helyét emlékművekkel tölti fel, míg az útburkolat, az iható víz és a csatornázás a papírkosárban végzi.

Ebben a kontextusban a Petőfi-szobor kritikája a rendszer nemzeti és a gazdasági prioritásokkal kapcsolatos bújtatott bírálatának lehetőségét kínálta a kérdéses, „Don José” művésznevű újságírónak. Csupán ennyivonható le önmagukban a karikatúrákból, sajnos az újságíró nem sikerült azonosítani és személyes kommentárját megszerezni.

A magyar nagykövetség a továbbiakban elsősorban az április 4-ei rendezvényeket kötötte a Petőfi-térhez. A szokásos, ekkor a város Calacoto negyedében levő nagykövetségi épületben tartott rendezvények mellett így alkalom volt arra is, hogy nyilvános térben mutathassa be magát a magyar követség. Ez összekötődött az ideiglenesen megnövekvő magyar közösség összefogásával is. Az 1967–1972 között tetőző intenzitású bolíviai-magyar ösztöndíjprogram diákjai voltak ennek a legfontosabb célpontjai. Egy 1971-es jelentés szerint a bolíviai ösztöndíjasok voltak a harmadik legszámosabb ösztöndíjas közösség Magyarországon a vietnamiak és a kubaiak után.⁴¹ Ezek a diákok az 1970-es évek második felében tértek haza nagyobb számban, többen magyar származású házastárssal együtt. Míg 1972-ben csak három magyar feleség élt Bolíviában a nagykövetség adatai szerint,⁴² 1976-ban már 38 ilyen személyről tudott a képviselő.⁴³ Az ő összefogásukra, rendezvények szervezésére kiváló volt az április 4-e mellett a március 15-ei rendezvények a Petőfi-szobornál. Dr. Germán Crespo, 1971-ben a SOTE-n orvosként végzett ösztöndíjas 1980-ban a már létező spanyol mellett aymara nyelvre is lefordította Petőfi egyes verseit.⁴⁴

A szobor kapcsán ezenkívül két kiállítás-csomagot is rendelt a követség. A szobor felállítása tehát alkalmat adott arra, hogy az 1973. évi nyilvános diplomáciai programokat tematizálják, ésegy viszonylag nagyobb nyilvánosságot kapott kultúr-diplomáciai akcióhoz köthessék. A Petőfi-kiállítás Oruro, Potosí és Sucre városokban került kiállításra, közösen egy *Hungría en Imágenes* (Magyarország képekben) fotókiállítással.⁴⁵

Nemcsak a kulturális program tematizálásához, hanem személyi kapcsolatok megerősítéséhez is jelentősnek bizonyult a Petőfi-térhez kapcsolódó kultúr-diplomáciai akció. A magyar képviselő megalakítása óta szenvedett abban a problémában, hogy hivatalos kapcsolatain és a politikai életben nem szalonképes Kommunista Párton kívül relatíve kevés állandónak mondható kapcsolata volt – a kevesek között

⁴⁰ “Apuntes” *El Diario*, 1973.03.17, 2.

⁴¹ BO MRE AYBI.EM-5961, iratszám nélkül Marcel Ostria Trigo budapesti bolíviai ügyvivő 1971.12.20-ai jelentése.

⁴² MNL OL Küm XIX-J-1-j TÜK iratok, 1972, 23. doboz, Bolívia, 001919. sz. irat.

⁴³ MNL OL Küm XIX-J-1-j TÜK iratok, 1976, 36. doboz, Bolívia, 003961. sz. irat.

⁴⁴ Germán CRESPO: *De Tupac Katari a Petőfi*. Kézirat másolata a szerző gyűjteményében.

⁴⁵ MNL OL Küm XIX-J-1-k Admin iratok, 1973, Bolívia, 10. doboz, 582-1. sz. irat.

említhető Abelardo Villalpando potosi rektor, a magyar–bolíviai ösztöndíjprogram kulcsalakja és Wittman Tibor latinamerikanista személyes barátja. A Petőfi-tér kapcsán további lényeges kapcsolatokat sikerült kiépíteni. A fennmaradt iratokból egyértelműen kiderül, hogy a magyar nagykövetség ekkor ismerkedett össze Miguel Angel Floressel, a Nueva Jornada nevű napilap főszerkesztőjével. Az újságíró saját bevallása és a követség ismertetése szerint is számos Magyarországgal foglalkozó, hazánkat jó színben feltüntető cikket közölt a lapban. Róbel Sándor szerint később a Petőfi-versek spanyolra fordításában és helyi kiadásában is segédkezett a létrejött Petőfi-emlékbizottság keretében.⁴⁶ A *Nueva Jornada* lap, illetve a kötet már nem fellelhető a bolíviai közgyűjteményekben, de mégis jelzik a tér köré szervezett kulturális kampány hatását a La Paz-i közéletben.

A pozitív kezdet után a magyar kulturális diplomácia kapott az alkalmon, hogy egy hazánkkal láthatóan szimpatizáló újságíróval dolgozhat együtt. A korábbi időszakokban a magyarok kevésbé voltak sikeresek médiakapcsolatok terén. A követség 1962 decemberi megalakulása után a szocialista világ erőteljesen igyekezett Bolíviában teret nyerni kulturálisan és gazdaságilag is, ennek megfelelően a magyarok is koncentráltak kapcsolatépítésre. Ez elsősorban rádióknak készült hanganyagok küldésével, valamint a bolíviai újságírók magyarországi meghívásával valósult meg. Ezek azonban nem eredményeztek komolyabb pozitív médiavisszhangot, mint azt a Kultúrkapcsolatok Intézetének egy 1965-ös jelentése csalódottan konstataulta.⁴⁷ A következő években ezek a meghívások lényegében megszűntek. Miguel Angel Flores azonban egy jóval megalapozottabb kapcsolatnak bizonyult, és kismértékben áttörésnek is lehet nevezni a magyarok bolíviai kapcsolatrendszerére nézve. A teret övező médiakampánya után a magyar külügyminisztérium szervezésében utazott Magyarországra egy tanulmányútra 1973 szeptemberében. 1974-ben már egy hosszabb posztgraduális képzésre vonatkozó ösztöndíjat ígértek neki, azonban végül a bolíviai külügyminisztérium jóvoltából még fontosabb pozícióba került a magyar–bolíviai kapcsolatokban, a budapesti nagykövetségük másodtitkára, később pedig ügyvivője lett.

1971-ben mindössze Budapesten volt a keleti blokkban bolíviai nagykövetség, ugyanis az 1964–1969 között megszakított diplomáciai szálakat a keleti blokkra legnyitottabb 1969–1971 közötti időszakban nem sikerült megfelelően rendezni adminisztratív és pénzügyi nehézségek miatt. Mivel a magyarok folyamatosan jelen voltak a dél-amerikai országban, megszakítás nélkül, ezért az 1970 elején felállított moszkvai képviselet mellett ők kapták a második szovjet blokkban létrehozott bolíviai képviseletet, amely akkreditálva volt az egyébként Bolívia számára gazdaságilag fontosabb Csehszlovákiában is. 1973-ban a bolíviai külügyminisztérium úgy határozott, hogy az addig ideiglenes ügyvivő által vezetett képviselet élére nagykövetet neveznek ki, és május 3-án Budapestre is érkezett José Saavedra Suárez ebben

⁴⁶ Interjú Róbel Sándorral, 2023.05.17.

⁴⁷ MNL OL KÜM TUK XIX-J-I-j 1965, 30. doboz, Bolívia, 0063I/3 sz. irat.

a minőségben.⁴⁸ Flores, miközben Magyarországon járt, valószínűleg meglátogatta a bolíviai nagykövetséget, ugyanis ezenkívül kicsi a valószínűsége, hogy egy, egyébként nem karrierdiplomata a külügy látóterébe került volna. Flores ugyanis egy évvel a feltételezett látogatása után, 1974 augusztusában Magyarországra érkezett, immár a bolíviai nagykövetség másodtitkáraként. Ez pedig nemcsak számára volt fontos karrierlépés, hanem a magyar–bolíviai kapcsolatokat is jelentősen javította. José Saavedra nagykövet ugyanis szintén nem karrierdiplomata volt, hanem Hugo Bánzer Suárez elnök tágabb családjából származott, és rokonához hasonlóan radikális antikommunista nézeteket vallott. Ez elsősorban abban mutatkozott meg, hogy nyíltan is konfliktust vállalt a magyar külügyminisztériummal a magyar sajtó Bolíviáról szóló cikkeinek hangvételeivel kapcsolatban. A magyar sajtó hangvétele ugyanis „természetesen” eltért az államközi kapcsolatokban fenntartott konfliktuskerülő, a kooperációra koncentráló viszonyról. Az autoriter, kommunistaellenes rezsimnek könnyű célpontjai voltak a hidegháborús, az elvileg internacionalista ideológiájú államszocializmust követő sajtónak. Ezt az első bolíviai ügyvivő, Marcelo Ostria Trigo csak a külügyminisztériumának küldött belső kommunikációban jelezte időről-időre, a magyaroknak nem hívta fel a figyelmét,⁴⁹ azonban Saavedra, a politikai kinevezett ennél jóval magabiztosabb volt. Flores megérkezése után azonban már egy ellensúly is volt mellette, aki finomíthatta a nagykövet konfrontatív stílusát. Jól ábrázolja ezt a kérdést egy 1974. szeptember 17-ei találkozó Saavedra, Flores és Peják Zsiva, a magyar külügyminisztérium VII., Latin-Amerikáért felelős területi osztályának vezetője között.⁵⁰ A bolíviai nagykövet két, még januárban és májusban a Magyar Nemzetben megjelent Lovas Gyula-cikk ellen kívánt személyesen tiltakozni. A cikkekkkel kapcsolatban rámutatott, hogy a magyar sajtó állami irányítás alatt áll, ezért az állami szervek felelősséggel tartoznak a tartalmukért. Retorzióként a saját távozását helyezte kilátásba. A fizikailag gyenge, ekkor is egy infarktusból lábadozó nagykövet azonban Peják Zsiva és a saját másodtitkára egységsíkjával találta magát szembe, akik hangsúlyozták, hogy a magyar sajtó független, és Lovas Gyula csak a magánvéleményét fejezte ki. Saavedra a beszélgetés végére visszavonulót fűjt, és elfogadta a cikkekkkel kapcsolatos magyarázatot.

Flores nemcsak a viszonyrendszert zavaró negatív jelenségeket simította el, hanem proaktívan is hatott a kulturális kapcsolatokra. 1975 nyarán például a szervezésében bolíviai kortárs festők műveiből álló kiállítás valósult meg a bolíviai függetlenség 150. évfordulója alkalmából. A magyarok egyik legjobb bolíviai kapcsolata, aki a Petőfi-szobor körüli kampányban került a látóterükbe, 1974 novemberétől egészen 1976 szeptemberéig az ügyvivői feladatokat is ellátta Budapesten,⁵¹ miután az egyre romló egészségségű Saavedra nagykövet végül valóban távozott Magyarországról.

⁴⁸ BO MRE AYBI.EM-5961, iratszám nélkül, José Saavedra Suárez jelentése, 1973.05.16.

⁴⁹ BO MRE AYBI.EM-5961, iratszám nélkül, Marcelo Ostria Trigo jelentése, 1971.12.07.

⁵⁰ MNL OL KüM Admin iratok XIX-J-1-k 1974, 10. doboz, 588-1. sz. irat.

⁵¹ BO MRE AYBI.EM-5961, iratszám nélkül, Miguel Angel Flores jelentése, 1974.11.29, BO MRE AYBI.EM-6243, iratszám nélkül, Miguel Angel Flores jelentése, 1976.09.15.

A bronzból készült eredeti mellszobrot az 1990-es évek végén színesfémtolvajok ellopták. Később megint csak egy volt magyarországi ösztöndíjas magánadományából új mellszobrot állítottak helyére, amelyet 2024 februárjának végén még egy új emléktáblával is kiegészítettek. A magyar nagykövetség 1987 decembere óta hiányzik La Pazból, de a Petőfi-tér máig a bolíviai–magyar kulturális kapcsolatok fontos színtere, többnyire a valaha Magyarországon tanult ösztöndíjasok szervezésében kerül sor itt március 15-e alkalmából megemlékezésekre, illetve Magyarország (Bolíviába is akkreditált) limai nagykövetsége látogatja meg a teret, amikor a diplomaták Bolíviába látogatnak.

Írásomban igyekeztem kidomborítani a Petőfi-szobor felállításának külpolitikai körülményeit, elhelyezkedését befolyásoló emlékezetpolitikai és gazdasági tényezőket, a szobor felhasználását és egyes, hozzá kapcsolódó mellékszálakat, mint például a sajtóvisszhangját és összekapcsolását a magyarok bolíviai kapcsolatrendszerének bővülésével. A La Paz-i Petőfi Sándor tér a bolíviai magyar nagykövetség kreatív kulturális diplomáciai manőverének köszönhetően kaphatta magyar nevét és a Petőfi-szobrot. A tér létrehozása és a köztéri szobor sokat jelentett egy olyan helyzetben, amikor az európai, nemzeti kultúráról szóló ideológiáslemleges diskurzus a hidegháborús feszültségek ellenére is közös nevezőt jelenthetett a szocialista Magyarország és a katonai diktatúra által irányított andoki köztársaság között. A Petőfi-tér létrejötté ebben a kontextusban egy mikro-metszete a Kádár-korszak külügyi módszereinek a harmadik világban: minimalizált ideológiai konfrontáció és a „vasfüggönyön” is átnyúló együttműködési lehetőségek megragadása minden esetben.

Bibliográfia

- BARR, Robert R.: “Bolivia: Another Uncompleted Revolution” *Latin American Politics and Society*, Vol. XLVII, 2005/3.
- BERNABÉ COLQUE, Mercedes: “Los destinos degradados de la revolución bolivi-ana: el monumento al MNR, de mausoleo a centro de torturas (1964–1982)”. *Revista Ciencia y Cultura*, 2012/29.
- BO MRE AYBI.EM-5890 (Archivo y Biblioteca de la Ministerio de Relaciones Exteriores de Bolivia, Embajadas, Tomo 5890, Documentos recibida de la Embajada de URSS en La Paz)
- BO MRE AYBI.EM-5895 (Archivo y Biblioteca de la Ministerio de Relaciones Exteriores de Bolivia, Embajadas, Tomo 5895, Documentos recibida de la Embajada de Hungría en La Paz)
- BO MRE AYBI.EM-5961 (Archivo y Biblioteca de la Ministerio de Relaciones Exteriores de Bolivia, Embajadas, Tomo 5961, Documentos recibida del Embajada de Bolivia en Budapest)
- Budapesti Hírlap* (Budapest, Magyarország), 1914, 1926.

- DORN, Glenn J.: *The Truman Administration and Bolivia: Making the World Safe for Liberal Constitutional Oligarchy*, University Park, Penn State University Press, 2015.
- DUNKERLEY, James: *Rebellion in the Veins. Political Struggle in Bolivia, 1952–82*, London, Verso, 1971.
- ESPAÑA, Waldo Alvarez: *Los gráficos en Bolivia: historia de la organización y luchas de los trabajadores de este sector social*, La Paz, Renovación, 1977.
- FIELD, Thomas C. Jr.: *From Development to Dictatorship: Bolivia and The Alliance for Progress in the Kennedy Era*, Ithaca, Cornell University Press, 2014.
- Foreign Relations of the United States (FRUS) 1969–1976, American Republics, Vol X.
- HORVÁTH Emőke: “Foreign Relations between Hungary and Latin America in the Early Years of the Cold War (1947–1959)”. *East Central Europe*, Vol. XLIX, 2022/1. 1–22
- Hoy (La Paz, Bolívia), 1972.
- La Razón (La Paz, Bolívia), 1929.
- LORA, Guillermo: *Historia del movimiento obrero boliviano 1900–1923*, La Paz, Los Amigos del Libro, 1997.
- Magyar Hírlap (Budapest, Magyarország) 1973.
- MNL OL KüM XIX-J-I-J TÜK iratok, 1952–1964, Bolívia, 1. doboz.
- MNL OL KüM TÜK XIX-J-I-j 1965, 30. doboz.
- MNL OL KüM XIX-J-I-J TÜK iratok, 1970, 25. doboz.
- MNL OL KüM XIX-J-I-J TÜK iratok, 1971, 29. doboz.
- MNL OL KüM XIX-J-I-k Admin iratok, 1972, 10. doboz.
- MNL OL KüM XIX-J-I-J TÜK iratok, 1972, 23. doboz.
- MNL OL KüM Admin iratok XIX-J-I-k 1974, 10. doboz.
- MNL OL KüM XIX-J-I-j TÜK iratok, 1976, 36. doboz.
- Petőfi népe, 1973.
- ROMERO, Luis Alberto: *A History of Argentina in the Twentieth Century*, University Park, Penn State University Press, 2022.
- TORBÁGYI Péter: *Magyar vándormozgalmak és szórványközösségek Latin-Amerikában a második világháború kitöréséig*, Szeged, Phd-értekezés, 2007.
- VEKERDI László: *Vigh Tamás*, Budapest, Corvina, 1983.

Rezümé

A cikk a La Paz-i Petőfi tér elnevezésének és a Kádár-kori diplomácia ezzel kapcsolatos erőfeszítéseinek külügyi és kultúrdiplomáciai kontextusát mutatja be. A La Paz-i magyar nagykövetség attaséja, Róbel Sándor kezdeményezésére küldött a magyar Külügyminisztérium Bolíviába egy Vigh Tamás által készített Petőfi-mellszobrot a költő születésének 150. évfordulója alkalmából. A szobor a Bolívia XX. századi emlékeztetpolitikájában fontos szerepet betöltő Villarroel tér közelében került elhelyezésre egy kis téren, amely azóta is a nevét viseli.

A diplomáciai manőver megfelelő pillanatban használta ki a lehetőséget a magyar kultúra és történelem ideológiamentes népszerűsítésére a bolíviai-magyar kapcsolatoknak egy fagyos időszakában, amely a Banzer-diktatúrát jellemezte. A szobor felállítását övező kulturális médiakampány további fontos kapcsolatokat hozott a követség számára, például a későbbi budapesti ügyvivő, Miguel Angel Flores is ekkoriban került kapcsolatba a képvisellel.

Kulcsszavak: kultúrdiplomácia, Petőfi Sándor, hidegháború, Kádár-korszak, Bolívia, Latin-Amerika

Abstract

The World's Highest Petőfi Square and Hungarian Cultural Diplomacy

The article explores the international and cultural diplomatic context of the naming of Petőfi Square in La Paz and the related diplomatic efforts during the Kádár era. At the initiative of Sándor Róbel, attaché of the Hungarian Embassy in La Paz, the Hungarian Ministry of Foreign Affairs sent a bust of the poet Petőfi, created by Tamás Vigh, to Bolivia to commemorate the 150th anniversary of Petőfi's birth. The statue was placed in a small square near Villarroel Square, a location of importance in Bolivia's 20th-century politics of memory, and this square has borne Petőfi's name ever since. This diplomatic manoeuvre capitalized on a timely opportunity to promote Hungarian culture and history in an ideologically neutral way during a tense period in Bolivian–Hungarian relations marked by the Banzer dictatorship. The cultural media campaign surrounding the statue's installation fostered additional key connections for the embassy; for instance, Miguel Angel Flores, who would later serve as chargé d'affaires of Bolivia in Budapest, became connected with the embassy during this period.

Keywords: Cultural diplomacy, Sándor Petőfi, Cold War, Kádár-regime, Bolivia, Latin America